

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesi

Determination of empathic tendency levels of physical education and sports teachers

Kaan Serter^{1*}, Turgay Biçer², Koray Emre Kara³, Murat Şentuna⁴

¹Marmara Üniversitesi, İstanbul, Orcid: 0000-0002-5089-8467

²Marmara Üniversitesi, İstanbul, Orcid: 0000-0002-0343-5101

³Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İstanbul, Orcid: 0000-0002-2515-1679

⁴Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Orcid: 0000-0001-7728-7933

ÖZET

Araştırmada, İstanbul ili Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini belirlemek ve empatik eğilim düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada, mevcut durumu ortaya çıkarmayı amaçlayan betimsel bir yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi okullarda beden eğitimi ve spor öğretmeni olarak görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma katılımcıların gönüllülük esasına göre yürütülmüş ve 173 beden eğitimi ve spor öğretmenine ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, 81'i Küçükçekmece ilçesinde, 92'si Başakşehir ilçesinde görev yapmaktadır. 54'ü kadın, 119'u erkektir. Katılımcı öğretmenlerin 35'i 21-30 yaş arasındayken, 31-40 yaş arasında 76, 41 ve üstü yaşta ise 62 öğretmen vardır. Örneklem grubunun evreni temsil eder nitelikte olduğu kabul edilmiştir. Araştırma nicel yöntemle göre tasarlanmış olup ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan 8 soruluk "Kişisel Bilgi Formu" ve 1988 yılında Dökmen tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği"nden (EEÖ) yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, beden eğitim öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin orta düzeyde ve görev yeri, görev yapılan ilçe, meslekteki görev süresi ve gelir durumu değişkenleri ile empatik eğilim ölçeğinin arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir.

ABSTRACT

In the study, it was aimed to determine the empathic tendency levels of physical education and sports teachers working in the Küçükçekmece and Başakşehir districts of İstanbul and to reveal whether the empathic tendency levels differ according to some variables. In the research, a scientific method was used to reveal the current situation. The universe of study, physical education in public and private schools affiliated to the Ministry of Education of the Republic of Turkey constitutes teachers working as a teacher. The study was carried out on the volunteer basis of the participants and 173 physical education and sports teachers were reached. 81 teachers work in Küçükçekmece district and 92 work in Başakşehir district. 54 are women and 119 are men. While 35 of the participant teachers are between the ages of 21-30, there are 76 teachers between the ages of 31-40 and 62 teachers between the ages of 41 and over. The sample group was accepted to represent the universe. The research was designed according to the quantitative method and was conducted according to the relational screening model. The 8-question "Personal Information Form" prepared by the researchers and the "Empathic Tendency Scale (ETS)" developed by Dökmen in 1988 were used as data collection tools. As a result of the analysis, it can be said that the empathic tendency levels of physical education and sports teachers are at a medium level and there is a significant difference between the variables of the place of duty, the district served, the duration of the profession and income status and the empathic tendency scale.

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Anahtar Kelimeler: Empati, İletişim, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Key Words: Empathy, Communication, Physical Education and Sports Teacher

Gönderme Tarihi/Received Date: 21.03.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date: 24.05.2020

Yayımlanma Tarihi/Published Online: 28.06.2020

1. Giriş

Öğretmenler; toplumun her kesiminde hizmet edecek olan nitelikli insan gücünü yetiştiren, toplumda bireylerin sosyalleşmelerini sağlayan, bireyleri eğiterek bir ülkenin geleceğini inşa etmeye çalışan, kültürel değerlerin genç kuşaklara aktarılmasında köprü olma özelliği gösteren ve

geleceğe yön veren önemli bir işleve sahiptir (Gülüm, 2019: 1).

Öğretmenlerin, günlerinin önemli bir kısmını okulda geçirdikleri düşünüldüğünde; öğrenciler, diğer öğretmenler, okul yönetimi, veliler ve yardımcı personel ile sık sık iletişim içerisinde buldukları bir gerçektir. Bu sebeple, onların en etkili silahları iletişimdir. Öğrenme sürecine önemli katkısı olan

* Sorumlu yazar /Corresponding author.

Marmara Üniversitesi, İstanbul, kaanserter@hemsball.com, Orcid: 0000-0002-5089-8467

öğretmenin, öğrenci ile etkili iletişiminin olması öğrencilerin başarısına, öğrenme sürecinin etkinliğine, verimliliğine ve öğrenmenin kalıcılığına yaptığı etkisi olumlu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen ve öğrenci ilişkilerinin etkililiğinin, öğrencilerin akademik ve sosyal güdülenmesi üzerinde belirleyici olduğunu savunan Goh ve Fraser (1998: 217), bu ilişkilerin öğrencilerin olumsuz davranışlarda bulunma oranını düşürdüğünü savunarak bu davranışların tekrar etme sıklığının azaldığından da söz eder. Tek (2017: 23), öğrenme derecesi üzerinde öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkinin, çok büyük etkisi olduğunu söyler. İşlenen dersin kavranmasında, arkadaşlarıyla ilişkilerinde, okulun özel ve genel amaçlarının gerçekleşmesinde, bedensel ve zihinsel gelişimlerinin sağlanmasında en etkili araç öğrenci- öğretmen etkileşimidir. Yine eğitimin kalitesi ve öğrenme süreçlerine etkisi sebepleriyle öğretmenin veli ve okul yönetimi ile olan iletişimi de oldukça önemlidir. Ayrıca bu öğretmenin branşının, beden eğitimi ve spor olması iletişim içerisinde olması gereken unsurun ister istemez daha fazla olacağına işaret eder. Çünkü bir beden eğitimi ve spor öğretmeni diğer branş öğretmenlerinden farklı olarak, okul dışı etkinlikleri daha fazladır ve daha farklı bireyler ile iletişim içine girmesi gerekmektedir. Antrenmanlar ve müsabakalarda hem sporcu öğrenci hem salon görevlileri hem seyirciler, hakemler hatta ve hatta kolluk kuvvetleri, sağlık görevlileri gibi diğer unsurlarla iletişimi, büyük önem arz etmektedir.

Karaküçük (1991: 66), beden eğitimi ve spor öğretmeni, öğrencilerin beden ve zihin gelişimlerine katkı sağlayan, onlara okul içi ve dışı sportif faaliyetler yaptıran ve düzenleyen öğretmenler olarak tanımlamıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin hem alanları hem de mesleki bilgilerinin yanında sosyal yönlerinin de yeterli seviyede olmaları, mesleki açıdan çok önemlidir. Uğraş 2013 yılında yaptığı çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin özelliklerini kişisel ve mesleki olarak ikiye ayırmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel özelliklerini 8 maddede toplayan Uğraş, ilk sıraya iletişim becerisini eklemiştir.

İletişim, Latince kökenli "*communication*" sözcüğün karşılığıdır. Oskay (2019: 23), iletişimi, insanın varlığını sürdürme biçimi ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgu olarak tanımlar. İletişimin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan doğduğu andan itibaren iletişim halindedir. Eğer bir bebek acıkıyorsa veya bir yeri ağrıyorsa bunu annesine ağlayarak ifade eder. İnsan büyüdükçe, hayatın çok karmaşık olduğunu ve çeşitlilik barındırdığını fark etmeye başlar. Bu durumda insanlarla, çevreyle iletişim daha da farklı bir boyut kazanır. Konuşmayı, beden diliyle iletişime geçmeyi, yazmayı, başkalarını dinlemeyi öğrenir (Akt. Tuncay, 2019: 5; AYTEKİN, 2018). Başka bir tanımda ise iletişim; birinden başka diğer bir kişi veya kişilere, bilgi ve becerilerin veya düşüncelerin iletilmesi durumudur. Biçer (2016b: 112) kısaca iletişimi, "bireyin ne söylediği değil, karşısındakinin ne anladığıdır" der ve ekler, "bireyin yaşam kalitesini, kendisi ve başkaları ile kurduğu iletişimin kalitesi belirler" şeklinde ifade etmiştir.

Yunancada "*içini hissetme*" demek olan *empathia* kavramı ise; ilk kez estetik kuramcılar tarafından "*karşısındakinin öznel deneyimini algılayabilme yeteneği*" olarak tanımlanmıştır

(Goleman, 1998: 129). Almanca da "*einfulhing*" olarak geçen empati "*diğerinin içinde hissetme*" anlamına gelmektedir (Akt. Kaya, 2019: 16; Feshbach, 1978). Titchener 1909 yılında Almanca *einfulhing* terimini, Yunancada ki *empathia* terimini göz önünde bulundurarak İngilizce'ye "*empathy*" olarak çevirmiştir. Psikoloji biliminde ise ilk kez 1987 yılında Psikolog Theodore Lipps'in yazılarında görülmektedir (Dökmen, 2003: 339). Birey, karşısındakinin duygularını doğru anlayıp, bunları karşısındaki kişiye aktarabildiğinde empati kurmayı başarmış sayılmaktadır (Derman, 2011: 5). Kendileri ile empati kurulduğunu fark eden insanlar daha çok anlaşıldığını ve önemsendiğini hissederek. Başkaları tarafından anlaşılacak ve önemsendiğini hissetmek bireyi rahatlatıp kendisini daha iyi hissetmesini sağlayacaktır (Yüksel, 2004: 343). Empatiyi üç başlık altında düşünmeliyiz. Bunlar; başkasının bakış açısını anlama becerisi olan *Bilişsel Empati*, başkasının hissettiğini hissetme becerisi olan *Duygusal Empati* ve başkasının sizden beklentisini sezme becerisi olan *Empatik İlgidir*. Goleman'a (2017: 12) göre, bireyin başkalarının duygularını anlayabilmesi için öncelikle kendi duygularını tanıması ve anlaması gerekir. Kendi duygularını anlamlandıran birey hem daha rahat empati kurarak karşısındakinin duygularını anlamlandırabilir hem etkili iletişim kurarak oluşabilecek iletişim problemlerini önlemiş olur hem de iş verimi ve mutluluk düzeylerini yüksek seviyelere çıkarabilir.

İletişim insanı sosyal bir varlık yapan önemli bir unsurdur ve davranışlarımız üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. İletişimin duygu ve bilgi aktarımı olmak üzere iki bölümü bulunduğunu, bilgi ve duygu aktarımın beraber kullanılmadığında iletişim daha kalıcı ve etkili olamayacağını savunan Tarhan'a göre empati, iletişimin duygu aktarımı bölümünde oldukça önemli bir yere sahiptir (Tarhan, 2010:169). Eğitimi, "insanın hayatını kolaylaştıracak bilgi ve deneyimlere sahip olmak" olarak tanımlayan Biçer (2016b: 65), çocukların okulu veya öğretmeni sevmesi durumunda eğitimin hem zevkli hem de kaliteli olduğundan bahseder. Eğitimin okullarda öğretmenler tarafından verilmesi sebebi ile de öğretmenin çocuklar tarafından anlaşılması ve sevilmesi onların iletişim becerilerine ve empatik eğilim düzeylerine bağlı olduğu bir gerçektir.

Biçer (2016a: 115), liderin her koşulda ve her ortamda fark yaratabilen kişi olduğunu söyler. Aynı zamanda lider, çalışanları özgürleştiren, onlara ilham veren, onların gelişimine katkı sağlayan, onların iyi hissetmelerini sağlayarak, gerektiği zamanda ortadan kaybolan kişidir. Öğretmen liderliği kavramını ise Child-Bowen ve arkadaşları 2000 yılında öğretmenlerin meslektaşlarıyla iş birliği içerisinde olmaları, okulda öğrenmeye dayalı bir okul kültürü oluşturulması ve sınıf içerisinde olduğu gibi sınıfın dışında da liderlik davranışları göstermeleri, birbirlerini desteklemeleri, öğrenciler için faydalı olabilecek eğitim öğretim uygulamaları üretebilmeleri ve bunları hayata geçirebilmeleri olarak tanımlanmışlardır. Danielson (2006), öğretmen liderliği kavramının, öğretmenlerin öğrencilerine öğretmeyi devam ettikleri, kendilerini dersliklerinin ötesine taşıyabilmelerini, kendi okullarında ve hayatın diğer alanlarına da yayılan bir etkiye sahip bir dizi beceriyi ifade ettiğinden söz eder ve "öğretmen liderliği okulun eğitim öğretim ile ilgili kritik sorumluluklarını yerine getirme faaliyetlerini artırmak amacı ile

okulun diğer paydaşlarını da harekete geçirme ve onlara enerji vermeyi gerektirmektedir” der.

Öğretmeni sınıfında bir eğitim lideri olarak düşündüğümüzde, liderlik becerileri arasında yer alan empati becerilerine sahip olmayı da kaliteli öğretmen vasıfları arasında sayabiliriz. Empati etkili iletişim ve etkili liderlikte olmazsa olmazdır. Öğretmenlerin en önemli görevlerinden biri de öğrencisini tanımak, anlamak ve elde ettiği veriler doğrultusunda öğrenci merkezli bir eğitim süreci oluşturabilmektir. Ayrıca öğretmenlerin okul içerisinde öğrencileri dışında da etkili iletişim kurmalarını gerektiren yönetim, veli gibi diğer unsurlarda mevcuttur. Biçer (2006: 50), bireyin yaşam kalitesini kendisi ve başkaları ile kurduğu iletişimin kalitesinin belirlediğini söyler. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygularının farkında olması, karşısındaki bireylerin duygularını fark edebilmeyi sağlar. Karşısındaki bireylerin duygularını fark edip anlamlandırılan birey iletişim sorunlarının bir kısmını önlemiş olur. İletişim sorunu yaşamayan birey hem iş yerinde hem de özel hayatında mutluluğu yakalar. İletişim sorunu olmayan, mutluluğu yakalamış bir beden eğitimi ve spor öğretmeni de öğrencisi ve diğer paydaşları ile etkili bir iletişim halinde olarak, eğitimde kalitenin yükselmesine sebep olur. Bu çalışmada; İstanbul ili Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerinde bulunan, özel ve kamuya bağlı eğitim kurumlarında çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin; empatik eğilim düzeylerinin tespiti, görev yeri, görev yapılan ilçe, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş, meslekteki görev süresi ve gelir durumu değişkenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tespiti amaçlanmıştır.

2. Metot

Araştırmada, mevcut durumu ortaya çıkartmayı amaçlayan bir yöntem kullanılmıştır. Betimsel taramaya yönelik olan

bu yöntem, geçmişte var olmuş veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. (Karasar, 2006: 77). Araştırmanın evrenini, İstanbul ili Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerinde özel ve kamuya bağlı eğitim kurumlarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin hepsi örneklem olarak tespit edilmiştir. Anketlerin iletiildiği 202 beden eğitimi ve spor öğretmeninden ancak araştırmaya katılmayı ret etme, araştırmanın yapıldığı tarihlerde izinli ya da raporlu olma gibi nedenlerle 173 beden eğitimi ve spor öğretmenine ulaşılablmıştır. Araştırma nicel yöntemle göre tasarlanmış olup veri toplama aracı olarak yazışma tekniklerinden anket tekniği uygulanmıştır. Kullanılan anket, iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar: Birinci bölümde kişisel bilgi formudur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda, görev yeri (kamu/özel), görev yapılan ilçe, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş, meslekteki görev süresi, gelir durumu gibi demografik bilgilerin yer aldığı 8 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise 20 maddeden oluşan, 1988 yılında geliştirilmesi Dökmen tarafından yapılan Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)'dir. EEÖ, likert tipinde bir ölçek olup (1=Hiç Uygun Değil, 5=Tamamen Uygun) her maddeye 1 puandan 5 puana kadar verilebilmekte bireylerin o maddedeki görüşe hangi oranda katıldıklarını belirtmektedir. Katılımcıların “evet” işaretleme eğilimlerini dengelemek amacıyla EEÖ' nün sekiz maddesi (3-6-7-8-11-12-13-15) negatif cümlelerden oluşmaktadır. EEÖ de alt boyut bulunmamakla birlikte aritmetik ortalama üzerinden hesaplama yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, elde edilen verilerin istatistiksel olarak analizleri yapılarak ortaya çıkan bulguları yer almaktadır. Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerinde görev yapan beden ve spor eğitimi öğretmenlerinin bağımsız değişkenlerinin frekansları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerin Bağımsız Değişkenlerinin Frekans Tablosu

	Frekans (n)	Yüzde (%)		Frekans (n)	Yüzde (%)
Görev Yeri			Görev Yapılan İlçe		
Kamu	135	78.0	Küçükçekmece	81	46.8
Özel	38	22.0	Başakşehir	92	53.2
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	54	31.2	Evli	106	61.3
Erkek	119	68.8	Bekâr	67	38.7
Eğitim Durumu			Yaş		
Lisans	158	91.3	21-30 yaş arası	35	20.2
Lisansüstü	15	8.7	31-40 yaş arası	76	43.9
			41 ve üstü yaş	62	35.8
Meslekteki Görev Süresi			Gelir Durumu		
0-5 yıl arası	34	19.7	3000 TL ve altı	17	9.8
6-10 yıl arası	45	26.0	3001-4000 TL	32	18.5
11 yıl ve üzeri	94	54.3	4001 TL ve üstü	124	71.7
Genel Toplam	173	100	Genel Toplam	173	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 135’i (%78) kamuda, 38’i (%22) özel okullarda ve 81’i (%46.8) Küçükçekmece ilçesinde, 92’si (%53.2) ise Başakşehir ilçesinde görev yapmaktadır. Katılımcı beden eğitimi ve spor öğretmenlerin 54’ü (%31.2) kadın, 119’u (68.8) erkek, 106’sı (%61.3) evli, 67’si (%38.7) ise bekârdır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde; 158 öğretmenin (%91.3) lisans mezunu, 14 öğretmenin (%8.1) yüksek lisans mezunu ve 1 öğretmenin (%0.6) doktora mezunu olduğundan doktora ve yüksek lisans birleştirilerek 15 (%8.7), lisansüstü olarak değerlendirilmiştir. 21-30 yaş arasında bulunan öğretmen sayısı 35 (%20.2) iken, 31-40 yaş arasında 76 (%43.9) öğretmen bulunurken 41 yaş ve üstü bulunan öğretmen sayısı da 62 (%35.8)’dir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin meslekteki görev sürelerine bakıldığında 0-5 yıl arası görev yapan öğretmen 34 (%19.7), 6-10 yıl arası görev yapan öğretmen 45 (%26) ve 11 yıl ve üzeri görevde bulunan öğretmen sayısının da 94 (%54.3) olduğu görülmektedir. 17 (%9.8) öğretmen aylık 3000 TL ve altı gelir elde ederken, 32 (%18.5) öğretmen 3001-4000 TL arası gelir elde etmekte, 124 (%71.7) öğretmen ise 4001 TL ve üstü gelire sahip olduğu görülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeği’ne ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puan ortalaması (Ort.=3.49) olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgudan hareketle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini belirlemek için hazırlanan ölçek maddelerine orta düzeyin üzerinde katıldıkları ve empatik eğilim düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olarak nitelendirdikleri söylenebilir. Beden

eğitimi ve spor öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile görev yeri, görev yapılan ilçe, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız grup t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3’de, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin çalıştığı kurum çeşidi, görev yaptığı ilçe, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu değişkenlerine göre sadece çalıştığı kurum çeşidi ve görev yaptığı ilçe değişkenlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu durum; çalıştığı kurum ($t=2.631$; $p<.05$), kamuda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, özel okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Ort.=3.54). Ayrıca görev yaptığı ilçe ($t=7.226$; $p<.05$), Küçükçekmece ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, Başakşehir ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Ort.=3.74). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri ile yaş, meslekteki görev süresi ve gelir durumu değişkenlerine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=.118$; $p>.05$). Bu sebeple Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniği uygulanmamıştır.

Tablo 2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeğine Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri Tablosu

Ölçek	N	Ort.	S	Shx
Empatik Eğilim Ölçeği	173	3.49	.48	.03

Tablo 3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeğinin Bağımsız Grup T-Testi Sonuçları Tablosu

Puan	Gruplar	N	Ort.	S	Shx	t - Testi		
						t	df	p
Empatik Eğilim Ölçeği	Kamu	135	3.54	.47	.04	2.631	171	.009*
	Özel	38	3.31	.51	.08			
	Küçükçekmece	81	3.74	.37	.04	7.226	171	.000*
	Başakşehir	92	3.27	.47	.04			
	Kadın	54	3.57	.47	.06	1.492	171	.138
	Erkek	119	3.45	.49	.04			
	Evli	106	3.52	.51	.04	1.111	171	.268
	Bekâr	67	3.43	.44	.05			
	Lisans	158	3.47	.49	.03	-1.716	171	.088
	Lisansüstü	15	3.69	.41	.10			

Tablo 4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeğinin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları Tablosu

Puan	Grup	N, Ort. Ve S Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	Ort.	S	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Empatik Eğilim Ölçeği	21-30 arası	35	3.45	.56	G. Arası	.05	2	.02	.118	.889
	31-40 arası	76	3.50	.48	G. İçi	40.85	170	.24		
	41 ve üstü	62	3.49	.45	Toplam	40.90	172			
	0-5 yıl	34	3.30	.51	G. Arası	1.53	2	.76	3.322	.038*
	6-10 yıl	45	3.58	.47	G. İçi	39.36	170	.23		
	11 yıl ve üstü	94	3.51	.47	Toplam	40.90	72			
	3000TL ve altı	17	3.18	.40	G. Arası	1.87	2	.93	4.091	.018*
	3001-4000TL	32	3.46	.49	G. İçi	39.02	170	.23		
	4001TL ve üstü	124	3.53	.48	Toplam	40.90	72			

Tablo 5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeğinin Meslekteki Görev Süresi Değişkeni Scheffe Testi Sonuçları Tablosu

Puan	Meslekteki Görev Süresi (i)	Meslekteki Görev Süresi (j)	OF (i-j)	Shx	p
Scheffe	0 – 5 yıl	6 – 10 yıl	-.27118*	.10935	.049*
		11 yıl ve üstü	-.20607	.09631	.104
	6 – 10 yıl	0 – 5 yıl	.27118*	.10935	.049*
		11 yıl ve üstü	.06511	.08723	.757
	11 yıl ve üstü	0 – 5 yıl	.20607	.09631	.104
		6 – 10 yıl	-.06511	.08723	.757

Ayrıca beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının meslekteki görev süresi gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.322$; $p<.05$). Bu sebeple, işlemin ardından tamamlayıcı Post-Hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Öncelikle, Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($LF=.022$; .978). Varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5'de görüldüğü üzere, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının meslekteki görev süresi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi

sonucunda, 0-5 yıl grubu ile 6-10 yıl grubu arasında 6-10 yıl grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, meslekteki görev süreleri 6-10 yıl arasındaki beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekteki görev süresi 0-5 yıl arasında olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının gelir durumu gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4.091$; $p<.05$). Bu sebeple, Post-Hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($LF=1.354$; .261).

Tablo 6. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Ölçeğinin Gelir Durumu Değişkeni Scheffe Testi Sonuçları Tablosu

Puan	Gelir Durumu (i)	Gelir Durumu (j)	OF (i-j)	Shx	p
Scheffe	3000 TL ve altı	3001-4000 TL	-.27583	.14380	.162
		4001 TL ve üstü	-.35168*	.12392	.020*
	3001-4000 TL	3000 TL ve altı	.27583	.14380	.162
		4001 TL ve üstü	-.07586	.09500	.727
	4001 TL ve üstü	3000 TL ve altı	.35168*	.12392	.020*
		3001-4000 TL	.07586	.09500	.727

Varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6'da, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının gelir durumu değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda 3000 TL ve altı grubu ile 4001 TL ve üstü grubu arasında 4001 TL ve üstü grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, gelir durumu 4001 TL ve üstü olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, gelir durumu 3000 TL ve altı olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini belirleme ve empatik eğilim düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyma amacıyla elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin orta düzeyde (Ort.=3.49) olduğu görülmektedir. Günümüz bireylerinin önemli sorunlarından birinin iletişim kurduğu kişiler tarafından anlaşılacak olduğunu söyleyen Dökmen (2003), anlaşıldığını fark eden bir bireyin kendine önem verildiğini hissettiğini söyler. Modern dünyada anlaşılacak bir birey yalnızca ve ötekileştirilir. Birbirini anlamayı kolaylaştıran en kolay metodun empati olduğunun üzerine çizen Dökmen (2003), empatinin bireylerin anlaşması, kaynaşması ve iletişimlerinin güçlenmesi bakımından çok önemli bir özelliğe sahip olduğunu söyler. Ayrıca liderlik özelliklerine sahip kişilerin empatik eğilim düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir (Dökmen, 2003:147).

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden, kamuda görev yapanların, özel okullarda görev yapanlara göre empatik eğilim düzeyleri daha yüksektir. Bunun sebebinin, kamuda görev yapanların daha çok çeşitlilik içeren sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel düzeye sahip öğrencilerle birlikte çalışmaları olduğu söylenebilir. Ayrıca Küçükçekmece ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin Başakşehir ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeyleri daha yüksektir. Bunun sebebinin de yine Küçükçekmece ilçesinde yaşayan bireylerin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumları büyük yelpaze içerisindedir ve beden eğitimi ve spor öğretmeni değişik sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel düzeyde aileler ile karşılaşmakta ve her kültürdeki insanları anlayabilme ve anlaşılabilmenin en etkili yolu empati kurabilme olduğu düşünüldüğünde, öğretmenin öğrenci ve aileleri ile daha iyi bir iletişim kurabilmesi için empati eğilim düzeyini geliştirmeye ihtiyaç duymakta olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre, grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre, cinsiyet değişkeni empatik eğilim düzeyi üzerinde önemli bir etken değildir. Bu sonuç; Geleneksel aile yapısının günümüzde erkek ve kadın rollerinin değişiklik göstermesi şeklinde yorumlanmaktadır. Günay'ın (2019), Kıratlı'nın (2015), Tatlı'nın (2018), Polat'ın (2016), Yiğiter'in (2008), Derman ve arkadaşlarının (2019), Yaprak'ın (2019), Mutlu ve arkadaşlarının (2014) yaptıkları çalışmalarda cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır ve yapılan bu çalışmalar araştırmayı destekler niteliktedir. Ayrıca kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri ortalaması erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre daha yüksektir (Ort.=3.57). Alan yazın incelendiğinde cinsiyet ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Erduran'ın (2018), Ayvaz'ın (2018), Öztürk'ün (2019), Polatoğlu'nun (2018), Güner'in (2018), Gürsel'in (2016), Saygılı ve arkadaşlarının (2015), Karademir ve Türkçapar'ın (2017), Palavan ve Agboyraz'ın (2017), Çelik'in (2008) yapmış oldukları çalışmalarda kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerin empatik eğilim düzeylerinden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin de kadınların duygusal zekâ düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olması olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre, aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre, medeni durum değişkeni empatik eğilim düzeyi üzerinde önemli bir etken değildir. Sonucun her iki grupta olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin benzer yaşantılara sahip olması ve aynı ortamlarda çalışıyor olmaları sebepleri ile değişiklik göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Tatlı'nın (2018), Polat'ın (2016), Yiğiter'in (2008), Polatoğlu'nun (2018), Gürsel'in (2016), Palavan ve Agboyraz'ın (2017), Çelik'in (2008) yaptıkları çalışmalarda medeni durum değişkenine göre empatik eğilim düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır ve yapılan bu çalışmalar araştırmayı destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde medeni durum ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Kıratlı'nın (2015), Öztürk'ün (2019), Acar'ın (2019), Saygılı ve arkadaşlarının (2015) yapmış oldukları çalışmalarda, evli beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin bekâr beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerine göre, Güner'in (2018) yaptığı çalışmada ise bekâr beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin evli beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerine göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre, eğitim durumu değişkeni empatik eğilim düzeyi üzerinde önemli bir etken değildir.

Araştırmada eğitim durumunun lisans ve lisansüstü olarak eğitim niteliği bakımından birbirine yakın iki seçenekten oluşması, öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin anlamlı bir farka sahip olmamasının sebebi olarak görülebilmektedir. Kıratlı'nın (2015), Yiğiter'in (2008), Yaprak'ın (2019), Polatoğlu'nun (2018), Güner'in (2018), Gürsel'in (2016), Çelik'in (2008) yaptıkları çalışmalarda eğitim durumu değişkenine göre empatik eğilim düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır ve yapılan bu çalışmalar araştırmayı destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde eğitim durumu ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Tatlı'nın (2018) yapmış olduğu çalışmada lisans mezunu beden eğitimi ve spor öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin yüksek lisans mezunu beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Saygılı ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışma da ise yüksek lisans mezunu öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri lisans mezunu öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin yaş değişkenine göre, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre, yaş değişkeni empatik eğilim düzeyi üzerinde önemli bir etken değildir. Alan yazın incelendiğinde; Hoffman (1994), Goleman (1998) çalışmaların ortak sonucuna göre empati düzeyinin bebeklikten yetişkinliğe doğru artış gösterdiği yönünde olduğudur. Araştırmada anlamlı fark bulunmamasını katılımcıların hepsinin yetişkin olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Günay'ın (2019), Kıratlı'nın (2015), Yaprak'ın (2019), Polatoğlu'nun (2018), Gürsel'in (2016), Karademir ve Türkçapar'ın (2017), Palavan ve Agboyraz'ın (2017), Çelik'in (2008), Mutlu ve arkadaşlarının (2014) yaptıkları çalışmalarda yaş değişkenine göre empatik eğilim düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır ve yapılan bu çalışmalar araştırmayı destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde yaş ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Ayvaz'ın (2018), Polat'ın (2016), Güner'in (2018), Bilen'in (2019) yapmış oldukları çalışmalarda ise anlamlı bir fark tespit etmişlerdir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin meslekteki görev süresi değişkenine göre, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Söz konusu farklılık meslekteki görev süresi 6-10 yıl arası olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, meslekteki görev süresi 0-5 yıl arası olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göredir. Bu sonuca göre, meslekteki görev süresi 6-10 yıl arası olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri, meslekteki görev süresi 0-5 yıl arası olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeyleri daha yüksektir (Tablo 5). Bunun sebebinin de öğretmenlerin daha fazla hizmeti içi eğitimlere katılarak kendilerini geliştirmiş olmaları ve basın yayın organları, sosyal medya sebebi ile farkındalıklarının artmış olmaları şeklinde yorumlanabilir. Öztürk'ün (2019), Polat'ın (2016), Bilen'in (2019) yaptıkları çalışmalarda meslekteki görev süresi değişkenine göre empatik eğilim düzeyinin farklılaştığı sonucuna varmışlardır ve yapılan bu çalışmalar araştırmayı

destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde meslekteki görev süresi ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Günay'ın (2019), Tatlı'nın (2018), Derman ve arkadaşlarının (2019), Yaprak'ın (2019), Polatoğlu'nun (2018), Güner'in (2018), Gürsel'in (2016), Acar'ın (2019), Palavan ve Agboyraz'ın (2017), Çelik'in (2008) yapmış oldukları çalışmalarda ise meslekteki görev süresi ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit edememişlerdir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerin empatik eğilim ölçeği aritmetik ortalamalarının öğretmenlerin gelir durumu değişkenine göre, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Söz konusu farklılık gelir durumu 4001 TL ve üstü olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerin gelir durumu 3000 TL ve altı olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göredir. Bu sonuca göre, gelir durumu 4001 TL ve üstü olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri, gelir durumu 3000 TL ve altı olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre empatik eğilim düzeyleri daha yüksektir. Özdemir ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada aylık gelir düzeyi yüksek olan hemşirelerin düşük olanlara göre empati düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiş olup bu sonuç araştırmayı destekler niteliktedir.

Alan yazın incelendiğinde; başarı için önemli görülen bazı duygusal nitelikleri bir arada bulunduran kavramın duygusal zekâ olduğu görülmektedir. Duygusal zekâ içerisinde sevecenlik, bağımsızlık, empati, saygı, duyguları ifade etme ve anlama, uyum, nezaket ve kişiler arası sorunları çözme gibi duygusal özellikleri barındıran ve bireyin işteki performansında önemli ölçüde artış sağlayan, öğrenilen bir yetenektir (Akt. Yalız, 2013:95; Wilkins, 2004). Eğitim kurumlarında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kişisel yeterlilikleri ve sosyal yeterlilikleri çeşitli alt boyut faktörlerine dayanmaktadır. Ders verebilme kabiliyeti, kendini karşısındaki bireyin yerine koyabilme, okul spor dallarında başarı gibi faktörlerin yanı sıra kişilik özellikleri ve duygusal zekâ da oldukça önemlidir (Alpullu, Uslu ve Demir, 2010:1528). Duygusal zekâsı yüksek bireylerin, hem kendi duygularının hem de karşısındakilerin duygularının farkında olduğundan karşısındaki bireylerin isteklerini, ihtiyaçlarını, güçlü ve zayıf yanlarını değerlendirerek onları anlamaya çalıştığını ve böylelikle de olumlu iletişim kurma olasılıkları daha yüksek olduğu (Serter ve Biçer, 2019:78), empatik eğilim düzeyi yüksek olan bireylerin saldırganlık davranışlarının düşük olduğu (Kılınç ve Uludağ, 2017:823), empatik eğilim düzeyi yüksek olan bireylerin problem çözme davranışlarının yüksek olduğu (Rehber, 2007:54) görülmektedir. Ayrıca, kendileriyle empati kurulduğunu anlayan herkes, anlaşıldıklarını ve önem verdikleri duygusunu yaşarlar. Önem verildiğini hisseden öğrencilerin hem derse karşı olan ilgileri artar ki bu da öğrenmeyi hızlandırır hem de ders başarıları yükselir. Bu nedenle öğrencilerin bu duyguyu hissetmeleri yani öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin yüksek olması çok önemlidir.

5. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular dikkate alınarak uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Araştırma, Küçükçekmece ve Başakşehir ilçelerini kapsayacak şekilde yapılmış olup diğer ilçeleri hatta ülke genelini kapsayacak şekilde de yapılabilir. Ayrıca beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleği isteyerek seçip seçmedikleri, mesleği sevip sevmedikleri, ilk, orta ve lise eğitimlerini aldıkları il ya da coğrafi bölge, anne baba eğitim durumu, anne baba mesleği ve benzeri gibi farklı değişkenler ile yeni bir çalışma yapılabilir. Araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerini kapsayacak şekilde yapılmış olup diğer branş öğretmenlerini kapsayacak şekilde de yapılabilir. Empatik eğilim düzeylerinin düşük olması sebebi ile öncelik Başakşehir ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri, özel okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve meslekteki görev süreleri 5 yıla kadar olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri olmak üzere; tüm beden eğitimi ve spor öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde duygusal zekâ, empati, iletişim gibi eğitimler verilebilir. Hatta eğitim fakülteleri ve benzeri öğretmen yetiştiren bölümler de öğretmen adaylarına zorunlu ders olarak bu eğitimlerin verilmesi, öğretmenlerin ve adayların kendi duygularını tanımaları, anlamlandırmaları ve sonrasında da iletişim içerisinde oldukları kişilerin duygularını tanımaları açısından önemlidir. Ayrıca Tamisari, beden dilinin öğrenilmesinin empatik ilişki kurulmasında bir köprü rolü gördüğünden bahseder (Akt. Özbek, 2004:8; Tamisari, 2000). Bu sebeple beden dili eğitimleri de hem hizmet içi hem de lisans eğitimleri aşamasında muhakkak verilmelidir.

6. Kaynaklar

- Acar, Ş. (2019). Okul öncesi öğretmenlerin iletişim becerileri ve empatik eğilimlerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Alpullu A., Uslu A., Demir G. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Farkındalıklarının İncelenmesi. 11.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 1527-1529.
- Ayvaz, M. (2018). Beden eğitimi ve spor, müzik ve resim-iş bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının empati kurma ve eleştirel düşünme düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon.
- Biçer, T. (2006). Şampiyonluğun psikolojisi. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Biçer, T. (2016a). Kalpten akla sorular. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Biçer, T. (2016b). Sporda yetenek mi? Karakter mi? İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Bilen, A. (2019). İlkokul öğretmenlerinin empati düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi (Zeytinburnu-İstanbul örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Childs-Bowen, D., Moller, G. & Scrivner, J. (2000). Principals: Leaders of Leaders. NASSP Bulletin, 84, 27-34. DOI: 10.1177/019263650008461606

- Çelik, E. (2008). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Danielson, C. (2006). Teacher Leadership That Strengthens Professional Practice. Virginia: ASCD.
- Derman, M., T. (2011). Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki 10-11 yaş çocuklarına uygulanan empati eğitim programının saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Bursa.
- Derman, M., T., Doğan, B. ve Metin, M. (2019). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Resimlerine Yönelik Yaklaşımları ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişki. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4 (1), 1-17. [Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/706949>].
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21 (1), 155-190. [Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790175>].
- Dökmen, Ü. (2003). İletişim çatışmaları ve empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2007). Küçük şeyler. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erduran, M., M. (2018). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile fen fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Bartın.
- Goh, S. C. and Fraser, B. J. (1998). Teacher Interpersonal Behaviour, Classroom Environment and Student Outcomes in Primary Mathematics Classes in Singapore. Learning Environments Research, 1, 199-229. DOI: 10.1023/A:1009910017400
- Goleman, D. (1998). Duygusal zekâ. (Çev. Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2017). Duygusal zekâ-empati (Empathy). Harvard Business Review Press.
- Goleman, D. (2018). Working with emotional intelligence. İş başında duygusal zekâ. (Çev. Handan Balkara). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gülle, M. (2015). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sakarya.
- Gülüm, R. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iletişim becerileri ile mesleki tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Erzurum ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Erzurum.
- Günay, M. (2019). Beden eğitimi öğretmenlerinin empatik eğilimleri ile öğrencilerinin öğretmene yönelik yakınlık algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Spor Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Güner, A. (2018). Öğretmenlerin kültürler arası duyarlılık düzeyleri ile empatik eğilimleri arasındaki ilişki (halk eğitimi merkezi örneği). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gürsel, H., E. (2016). Branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Avcılar örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Hoffman, M., L. (1994). The Contribution of Empathy to Justice and Moral Judgment. London: Garland Publishing Inc.

- Karademir, T. ve Türkçapar, Ü. (2017). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3). DOI: 10.29299/kefad.2017.18.3.013
- Karaküçük, S. (1991). Beden eğitimi öğretmenlerinin faaliyet alanları. Ankara: Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Yayınları.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, U. (2019). Etkili iletişim ve empati beceri eğitiminin ön ergenlerin iletişim ve empatik becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- Kılınç, M. ve Uludağ, A. (2017). Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim Düzeyinin Saldırgan Davranış Düzeyleri ile İlişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (3), 809-825. DOI: 10.21547/jss.307207
- Kıratlı, E. (2015). Tenis hakemlerinin karar verme stilleri ve empatik eğilim düzeylerinin karşılaştırılması olarak değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Mutlu, T. O., Şentürk, H. E., Zorba, E. (2014). Üniversite Öğrencisi Tenisçilerde Empatik Eğilim ve İletişim Becerisi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2 (1), 129-137. [Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/91648>].
- Oskay, Ü. (2019). İletişimin ABC'si. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Özbek, M., F. (2004). Toplumsal Yaşamda Empati. *Akademik Bakış Dergisi*, 1, 155-190. [Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423868424.pdf>].
- Özdemir, S., Tözün, M., Ünsal, A., Danacı, B. ve Sözmén, M., K. (2015). Bir Üniversite Hastanesinde Hemşirelerde Empati Düzeyleri ve İş Doyumu ile İlişkisi. *Smyrna Tıp Dergisi*, 2, 30-38. [Erişim adresi: http://smyrnatipdergisi.com/dosyalar_upload/belgeler/Hem%C5%9Firelerde%20empati1463478752.pdf].
- Öztürk, M. (2019). Hemşirelerin öfke düzeyleri ile empatik eğilimleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Palavan, Ö. ve Agboyraz, İ. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri ile Demokratik Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 134-150. DOI: 10.17679/inuefd.296141.
- Polat, M. (2019). Erzurum ilinde liselerde görev yapan öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.
- Polatoğlu, E. (2018). Özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile yaratıcılık ve empati düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Anabilim Dalı, İstanbul.
- Rehber, E. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Saygılı, G., Kırıktaş, H. ve Gülsoy, H., T. (2015). Bazı Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 73-82. DOI: 10.14686/BUEFAD.2015111016
- Serter, K. ve Biçer, T. (2019). Yerel Yönetimler ve Gençlik Hizmetleri Spor Müdürlüğü'nde Görev Yapan Spor Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Mutlulukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 66-82. DOI: 10.35333/ERISS.2019.91
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- Tarhan, N. (2010). *Toplum psikolojisi: sosyal şizofreniden toplumsal empatiye*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatlı, T. (2018). Sağlık çalışanlarının empatik eğilim ve etik duyarlılık düzeylerinin hasta hakları bağlamında incelenmesi: Ağrı ili örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Konya.
- Tek, K., H. (2017). Lise 9-10-11. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi öğretmenini duygusal açıdan algılayışı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tuncay, B. (2019). Gösteri amaçlı televizyon spor programlarının futbol kamuoyunu yönlendirme konusunda etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yalız, D. (2013). Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İncelenmesi. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 94-111. [Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/191799>].
- Yaprak, G., G. (2019). Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimi tutum ve inançları ile empati eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yiğiter, K. (2008). Kocaeli ilinde görevli ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik becerilerinin incelenmesi (Kocaeli il merkezi örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sakarya.
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 341-354. [Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153251>].